

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/17/2019
Identifikačné číslo spisu: 4112213365
Dátum vydania rozhodnutia: 29.01.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Svetlovská
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:4112213365.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Mesta Nitra, so sídlom v Nitre, Štefánikova trieda 60, proti žalovanému LL real invest, s. r. o., so sídlom v Nitre, Štúrova 165, zastúpenému advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Hviezdoslavovo námestie 25, o určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 18 C 41/2012, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 7 Co 25/2015 z 31. mája 2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalobcovi nepriznáva nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom č. k. 18 C 41/2012 - 246 z 30. októbra 2014 určil, že je neplatné odstúpenie zo 14. marca 2012 od zámennej zmluvy č. j. 1371/2011/OM, ktorá bola uzatvorená medzi stranami sporu 14. novembra 2011. Vykonaným dokazovaním mal preukázať, že bola splnená základná podmienka určovacej žaloby a to preukázanie naliehavého právneho záujmu zo strany žalobcu na určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy, lebo v prípade vyhovenia žalobe sa v katastri nehnuteľností zapíše vlastnícke právo strán sporu na základe zámennej zmluvy zo 14. novembra 2011. Zo zmluvy o uzavretí budúcej zmluvy a zámennej zmluvy zistil, že možnosť odstúpenia od zámennej zmluvy žalovaným dojednaná nebola. Poukázal na ustanovenie § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého možno odstúpiť od zmluvy, len ak je to v zákone pre konkrétny prípad stanovené alebo ak bolo odstúpenie dohodnuté medzi účastníkmi zmluvy. Dohoda o odstúpení pritom ani nemusí byť viazaná na existenciu nejakého dôvodu, keďže Občiansky zákonník neurčuje povinnosť, aby obsahom právneho úkonu odstúpenia od zmluvy bolo aj uvedenie dôvodu odstúpenia. Keďže žalovaný neodstúpil od zámennej zmluvy oprávnene - za podmienok stanovených právnym predpisom alebo dohodnutými medzi účastníkmi zmluvy, súd žalobe vyhovel a určil, že odstúpenie od zámennej zmluvy je neplatné. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 C. s. p.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovaného rozsudkom sp. zn. 7 Co 25/2015 z 31. mája 2018 rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 C. s. p.

potvrdil. Zdôraznil, že právny záujem, ktorý bol podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O. s. p. a je aj podľa § 137 písm. c/ C. s. p., musí byť naliehavý. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva a či snád len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné súdne konanie alebo konania. Zhodne so súdom prvej inštancie skonštatoval, že žalobca má naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Uviedol, že v čase preberania nehnuteľnosti mal žalovaný dostatočnú vedomosť o stave nehnuteľnosti a že podpísanie odovzdávacieho a preberacieho protokolu z 31. januára 2012 neznamenovalo iba „odovzdanie kľúčov“ od nehnuteľnosti, ale bolo prejavom vôle žalovaného o tom, že preberá nehnuteľnosť v stave, v akom sa nachádzala pri jej odovzdaní žalobcom, že sa oboznámil s jej technickým stavom a že k stavu nehnuteľnosti nemá pripomienky. Uzavrel, že v predmetnom spore neexistuje ani zákonný dôvod a ani dohodnutý dôvod pre odstúpenie od zámennej zmluvy a preto odstúpenie od zámennej zmluvy je neplatný právny úkon pre jeho rozpor so zákonom. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 a § 255 ods. 1 C. s. p.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný dovolanie s tým, že súdy mu nesprávnym procesným postupom znemožnili, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ C. s. p.). Uviedol, že z podanej žaloby vyplýva, že žalobca sa domáhal určenia, že „odstúpenie od zámennej zmluvy č. j. 1371/2011/OM uzavretej medzi žalobcom a žalovaným 14. novembra 2011, uskutočnené listom žalobcu zo 14. marca 2012 je neplatné“ a naproti tomu z výroku a odôvodnenia prvoinštančného rozhodnutia a napadnutého rozhodnutia je nepochybné, že súd prvej inštancie aj odvolací súd určili, že odstúpenie od zmluvy uskutočnené žalovaným je neplatné. Bol názoru, že súdy takto konali o niečom úplne inom ako sa žalobca domáhal petitom žaloby. Táto skutočnosť spôsobuje zmätočnosť a neudržateľnosť napadnutého rozhodnutia. Prípustnosť dovolania vyvodzoval i z § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., keď mal za to, že v danom prípade rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená. Uviedol, že novozavedené ustanovenie § 137 C. s. p. v písm. c/ a d/ rozlišuje klasickú určovaciu žalobu a žalobu o určenie inej právnej skutočnosti, keď záujmom zákonodarcu bolo vylúčiť všetky nepotrebné a nezmyselné žaloby o určenie ne/platnosti právnych úkonov a iných právnych skutočností. Bol názoru, že odvolací súd nesprávne právne posúdil otázku procesného práva spočívajúcu v tom, že či súd môže podľa § 137 C. s. p. vyhovieť žalobe, ktorou sa žalobca domáha určenia neplatnosti odstúpenia od zmluvy, ktoré nevyplýva z osobitného predpisu. Uviedol, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, keď aplikoval na predmetný spor § 137 písm. c/ C. s. p. namiesto § 137 písm. d/ C. s. p. Podľa názoru dovolateľa mala byť táto právna otázka vyriešená tak, že žaloba o určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy ako žaloba o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ C. s. p. nevyplýva zo žiadneho osobitného predpisu a preto jej nie je možné od účinnosti C. s. p. vyhovieť. Navrhol, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zmenil a žalobu zamietol, resp. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo svojom vyjadrení k dovolaniu navrhol, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie potvrdil. Uviedol, že odstúpenie od zmluvy nebolo medzi stranami sporu dohodnuté a zo strany žalovaného neboli v rámci konania preukázané skutočnosti zakladajúce jeho právo na odstúpenie od zmluvy.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.), po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 427 ods. 1 C. s. p.), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 C. s. p.) skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania, pričom dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť.

6. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia

všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

8. V danom prípade žalovaný v dovolaní namieta, že z podanej žaloby vyplýva, že žalobca sa domáhal určenia, že „odstúpenie od zámennej zmluvy č. j. 1371/2011/OM uzavretej medzi žalobcom a žalovaným 14. novembra 2011, uskutočnené listom žalobcu zo 14. marca 2012 je neplatné“ a naproti tomu z výroku a odôvodnenia prvoinštančného rozhodnutia a napadnutého rozhodnutia je nepochybné, že súd prvej inštancie aj odvolací súd určili, že odstúpenie od zmluvy uskutočnené žalovaným je neplatné. Za takejto situácie súdy konali o niečom úplne inom ako sa žalobca domáhal petitom žaloby.

9. Z obsahu spisu v prejednávanej veci vyplýva, že žalobca sa žalobou domáhal určenia, že odstúpenie od zámennej zmluvy č. j. 1371/2011/OM uzavretej medzi žalobcom a žalovaným 14. novembra 2011, uskutočnené listom žalobcu zo 14. marca 2012 je neplatné. Súd prvej inštancie rozsudkom určil, že odstúpenie zo 14. marca 2012 od zámennej zmluvy č. j. 1371/2011/OM, ktorá bola uzavretá medzi účastníkmi konania 14. novembra 2011, je neplatné. Žalovaný proti rozsudku súdu prvej inštancie podal odvolanie, avšak túto skutočnosť v ňom nenamietal. Odvolací súd, ktorý bol v zmysle § 380 C. s. p. viazaný odvolacími dôvodmi, preto nemal možnosť zaoberať sa touto žalovaným vytýkanou nesprávnosťou, a teda ani dôvod v odôvodnení svojho rozhodnutia zaujať k tejto skutočnosti svoje stanovisko.

10. Dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok je vo vzťahu k odvolaniu ako riadnemu opravnému prostriedku subsidiárny nielen z procesného hľadiska - teda že dovolanie možno podať len proti rozhodnutiu vydanému v odvolacom konaní (čo znamená, že odvolacie konanie predchádza dovolaciemu konaniu), ale aj z hmotnoprávneho hľadiska, ktoré zohľadňuje skutočnosť, že dovolateľ môže v mimoriadnom opravnom prostriedku (úspešne) argumentovať len takými dôvodmi, ktoré namietol už v rámci riadneho opravného prostriedku a ktoré boli posudzované odvolacím súdom. V prípade, že takéto námietky v odvolacom konaní neuplatnil, hoci tak urobiť mohol a mal, tieto námietky ex post nemôžu byť spôsobilé založiť prípustnosť dovolania.

11. Z uvedeného teda vyplýva, že dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia je pre prípustnosť dovolania relevantný len vtedy, ak vec nesprávne právne posúdil odvolací súd alebo ak v odvolaní namietané nesprávne právne posúdenie veci súdom prvej inštancie odvolací súd nenapravil. Avšak nemôže tomu byť v prípade, ak samotná strana sporu nevyužila svoje právo namietat konkrétnu nesprávnosť v rámci podaného odvolania; v takom prípade strana sporu mala možnosť uplatniť svoj vplyv na výsledok konania vo vzťahu ku konkrétnej otázke, ale keď tak neurobila, hoci tak urobiť mohla a mala, predmetná otázka sa nestala predmetom prieskumu odvolacieho súdu, ktorý nemal možnosť v rámci opravného konania vyhodnotiť jej opodstatnenosť aj vo vzťahu k existujúcej judikatúre najvyššieho súdu. V tomto prípade rozhodnutie odvolacieho súdu na vyriešení tejto právnej otázky však nezáviselo pre jej neuplatnenie žalovaným, preto sa jej nápravy nemôže úspešne domáhať v dovolacom konaní.

12. Z princípu súdneho konania o dovolaní vyplýva, že dovolateľ musí uplatniť celú argumentáciu, ktorú považuje za významnú, rovnako ako všetky dovolacie návrhy už v odvolacom konaní. Úlohou dovolacieho súdu je potom už len posúdiť, či tieto argumenty a návrhy odvolací súd riadne preskúmal a či k nim zaujal správny právny záver. Povedané inými slovami, nedávalo by žiaden rozumný zmysel, aby podstatné argumenty a návrhy, ktoré mohol (a mal) dovolateľ uplatniť už v predchádzajúcom odvolacom konaní, predkladal až dovolaciemu súdu. Takto by totiž nastala celkom absurdná situácia, kedy by najvyšší súd preskúmaval rozsudok odvolacieho súdu (teda jeho „zákonnú správnosť a spravodlivosť“), hoci by však tento odvolací súd nemal žiaden dôvod, pre ktorý by sa mohol (a mal) zaoberať určitou argumentáciou, ktorá mu nebola známa (zrejma), pretože ju dovolateľ nepoužil a „vyčkal“ by s ňou až na konanie pred dovolacím súdom. Inak povedané, dovolanie nemôže predstavovať nástroj na obchádzanie (hoci aj neúmyselné) povinnosti vyčerpania riadnych procesných

prostriedkov na ochranu subjektívnych práv dovolateľa, a to nielen formálne, ale aj materiálne, teda vecne (argumentačne).

13. V tomto prípade ide totiž o kontradiktórne sporové konanie, v ktorom platí zásada, že práva patria bdelým (*vigilantibus iura scripta sunt*). Ak potom žalovaný uvedenú námietku, zakladajúcu prípustnosť a dôvodnosť dovolania, neuplatnil v odvolacom konaní - hoci mu bola známa (viď jeho odvolanie) - v rámci ochrany svojich práv, nemôže ju dovolací súd posudzovať pre nedostatok svojej právomoci (§ 419 C. s. p. a contrario), lebo inak by fakticky preskúmaval rozsudok súdu prvej inštancie.

14. Z uvedeného možno urobiť záver, že dovolateľ môže urobiť predmetom dovolania len také námietky, ktoré už uplatnil v odvolacom konaní, pokiaľ tak s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu urobiť mohol. Dovolací súd navyše uvádza, že táto dovolacia námietka neobstojí i z toho dôvodu, že súd prvej inštancie vo výroku svojho rozsudku neuviedol, že odstúpenie od zmluvy uskutočnené listom žalobcu zo 14. marca 2012, ako to vo svojom dovolaní dovolateľ uviedol, ale súd prvej inštancie určil, že odstúpenie zo 14. marca 2012 od zámennej zmluvy je neplatné. Súd prvej inštancie tak postupoval z dôvodu, že z obsahu spisu i v priebehu celého konania bola stranám sporu známa skutočnosť, že od zámennej zmluvy odstúpil žalovaný a nie žalobca a že pokiaľ je v žalobe uvedené, že odstúpenie od zámennej zmluvy bolo vykonané žalobcom, išlo zjavne o chybu v písaní.

15. Žalovaný vyvodzuje prípustnosť jeho dovolania i z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak toto rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

16. Právne posúdenie, či konkrétna otázka už bola alebo nebola dovolacím súdom vyriešená, je totiž jadrom dovolacieho konania a je podstatná pre to, či najvyšší súd o dovolaní rozhodne meritórne alebo procesne.

17. Právnu otázku nastolenú dovolateľom - žaloba o určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy ako žaloba o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ C. s. p. nevyplýva zo žiadneho osobitného predpisu a preto jej nie je možné od účinnosti C. s. p. vyhovieť, možno pokladať za vyriešenú uzneseniami najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 15/2017, sp. zn. 6 Cdo 30/2018 a 5 Obo 12/2018, teda ešte pred vydaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu so záverom, že „

a/ „novú právnu úpravu v Civilnom sporovom poriadku je potrebné v zmysle § 470 ods. 1 C. s. p. aplikovať aj na konania začaté a neskončené pred dňom nadobudnutia účinnosti C. s. p., ak nie je v C. s. p. uvedené inak (napr. v ust. § 470 ods. 2 C. s. p.). Oproti pôvodnej právnej úprave v O. s. p. rozlišuje žaloby na určenie práva (§ 137 písm. c/ C. s. p.) a žaloby na určenie právnej skutočnosti (§ 137 písm. d/ C. s. p.). U žalôb na určenie práva nová právna úprava zotrvala na preukázaní naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (s výnimkou ak tento naliehavý záujem vyplýva z osobitného predpisu). U žalôb na určenie právnej skutočnosti podmienila nová právna úprava možnosť ich podania vtedy, ak požadované určenie právnej skutočnosti vyplýva z osobitného predpisu. Podľa novej právnej úpravy nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov, ak to nevyplýva z osobitného predpisu. Táto právna úprava však nebola v čase rozhodovania súdu prvej inštancie účinná a konajúce súdy tak musia úkony strán sporu (§ 470 ods. 2 C. s. p.) posudzovať podľa účinkov a podmienok uvedených v O. s. p. v znení účinnom v čase ich uskutočnenia. Takýto postup (žalovanými požadovaná aplikácia predpokladu naliehavého právneho záujmu daného výlučne zákonom pre určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ C. s. p.) by bol ústavne nekonformným výkladom danej normy. Je teda potrebné osvedčiť naliehavý právny záujem výlučne vo vzťahu k pôvodne predvídanému postupu v ust. § 80 písm. c/ O. s. p.

b/ v čase rozhodovania súdu prvej inštancie otázku naliehavého právneho záujmu ako procesného predpokladu určovacej žaloby upravoval § 80 písm. c/ O. s. p. a preto súdy v základnom konaní správne posudzujú otázku naliehavého právneho záujmu podľa § 80 písm. c/ O. s. p.

c/ žaloba o určenie neplatnosti právnych úkonov uzavretých medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/ bola podaná na okresný súd za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku. Konajúce súdy preto správne posudzovali podmienky procesnej prípustnosti takejto žaloby podľa Občianskeho súdneho poriadku (§

470 ods. 2 veta prvá C. s. p.). V súlade s ustálenou judikatúrou najvyššieho súdu žalobcom podanú žalobu považovali za určovaciu žalobu v zmysle § 80 písm. c/ O. s. p., podľa ktorého návrhom možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem. Podmienkou úspešnosti takejto žaloby je z procesnoprávneho hľadiska existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ktorú skutočnosť je povinný tvrdiť a preukázať žalobca. Pokiaľ preto konajúce súdy posudzovali najskôr splnenie tejto procesnej podmienky žalobcom podanej žaloby, ich postup nemožno označiť za nesprávny, zjavne sa vymykajúci kogentnému procesnému ustanoveniu. Práve naopak, takýto procesný postup bol v súlade s citovaným ustanovením § 80 písm. c/ O. s. p.“

18. Jednou z obligatórnych náležitostí dovolania je, že v ňom musí byť uvedené, v čom dovolateľ vidí splnenie predpokladov prípustnosti dovolania; táto náležitosť je odlišná od dovolacieho dôvodu. Účel tejto požiadavky spočíva pritom v tom, aby sa dovolateľ ešte pred podaním dovolania zoznámil s relevantnou judikatúrou dovolacieho súdu, a aby po zoznámení sa s ňou zvážil, či také dovolanie má šancu na úspech.

19. To znamená, že dovolateľ je zo zákona povinný nielen uviesť právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne (a vyložiť, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia, porov. § 432 ods. 2 C. s. p.), ale tiež konfrontovať túto nesprávnosť s doterajšou rozhodovacou činnosťou dovolacieho súdu, lebo tomu patrí úloha zjednocovať rozhodovaciu činnosť súdov v civilnom konaní. Podľa toho je dovolateľ povinný vymedziť, v čom vidí splnenie predpokladov prípustnosti dovolania; mal by teda uviesť, ktorý z predpokladov vymedzených v § 421 ods. 1 C. s. p. je naplnený a prečo. Povedané inými slovami, dovolateľ je povinný jasne a zrozumiteľne vymedziť relevantnú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu a uviesť, v čom sa odvolací súd odchyľil od tejto relevantnej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, alebo v čom je relevantná rozhodovacia prax dovolacieho súdu rozporná, alebo v čom je potrebné relevantnú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu zmeniť, alebo či ide o právnu otázku dovolacím súdom doteraz nevyriešenú. Prípadne možno prípustnosť dovolania podľa okolností vymedziť i odkazom na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu.

20. Predpoklad prípustnosti dovolania žalovaného spočíval v tom, že mala byť posúdená doteraz neriešená právna otázka, čiže bola vymedzená iba vo vzťahu k neexistujúcej judikatúre dovolacieho súdu. Tento predpoklad však v žiadnom prípade neobstál (viď bod 22), preto nezostalo dovolaciemu súdu iné, než len dovolanie žalovaného odmietnuť pre neprípustnosť (§ 447 písm. c/ C. s. p.).

21. V dovolacom konaní úspešnému žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, lebo mu žiadne trovy nevznikli.

22. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.